

Dulkonbálvalusaid geavaheapmi dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusas

Našunála bagadus lágkii ja lágkaásahussii

Ođasmahttojuvvon duojáldat

18.12.2025

Kapihttal 1

Dulkonbálvalusaid geavaheapmi dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusas

Njuolggadusčálus (láhka dahje láhkaásahus)

Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus galgá árvvoštallat leago dárbu dulkii, diedihit pasientii/geavaheaddjái dulkka birra ja geavahit gelbbolaš dulkka

Dulkaláhka ja sierraláogat

Almmolaš orgánat galget geavahit dulkka go dat lea láhkagáibádussan gč. Dulkalága § 6 vuosttaš lađđasa vuosttaš čuoggá.

Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid geatnegasvuolta dulkka geavaheapmái muddejuvvo sierralágain. Dearvvasvuodaáibálvalusa ja dearvvašvuodaáibargiid geatnegasvuolta geavahit dulkka čuovvu [bealuštahttivuodaáibádusa](#) dearvvasvuodaáibargiidlága § 4 ja § 10 vuodul gč. pasieanta- ja geavaheddjivuoigatvuodaáibargiidlága §§ 3-2 rájes gitta 3-4 rádjai. Dasto čuovvu pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodaáibargiidlága § 3-5 ahte pasieanttas lea vuoigatvuolta oazžut dieđuid mat leat heivehuvvon vuostáiváldi individuála eavttuide, nugo ahká, rávisvuhtii, vásáhusaide ja kultur- ja gielladuogáži. Dát gusto beroškehtá fáallet go bálvalusaid almmolaš vai priváhta fitnodagat.

Go lea dárbu vuhtiváldit pasieanttasihkkarvuoda ja addit dohkálaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid, de lea dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusas geatnegasvuolta geavahit gelbbolaš dulkka.

Dulkaláhka gusto almmolaš orgánaide ja priváhtaide geat doaimmahit bálvalusaid almmolaš orgána ovddas, geat dingojit ja geavahit dulkka. Gielddat ja dearvvašvuodaáibargiid doaimmahagat leat almmolaš orgánat. Láhka gusto maiddá dulkkaide.

[Dulkaláhka ja deháleamos mearrádusat | IMDi \(Tolkeloven og de viktigste bestemmelsene | IMDi, dárogillii\)](#)

Dulkaláhka gusto dárogielas dárogillii, gč. dulkalága § 2. Láhka gusto maid dulkomiidda gaskal dárogiel hupmama ja dárogiel ja eará riikkaid mearkagielaid, ja maid eará dulkomiidda gaskal dárogiel ja eará riikkaid mearkagielaid ja eará dulkomiidda go gulahallá bealjemihemiiguin, olbmuhemiiguin geain lea gollováttot ja bealjemihemiiguin, nugo taktiiladulkon ja čáladulkon.

Fástadoaktáriid ja fysioterapevttaid geatnegasvuolta lea regulerejuvvon [fástadoavtterortnega láhkaásahusa § 28](#) ja [§ 20:s láhkaásahusas doaibma- ja kvalitehtagáibádusaid birra mat gusket fysioterapevttaide geain lea gielddalaš doaibmašiehtadus \(lovdata.no\)](#).

Ásahusat mat fáallet dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid, galget bearráigeahččat ahte bargiin lea dárbbalaš máhttu ja gelbbolašvuolta. Oahpahuš dulkageavaheamis gullá dán ovddasvástádussii, gč. [láhkaásahus dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa jodiheami ja kvalitehta ovddideami birra](#).

Dulkalága 7 §:s boahká ovdan ahte go almmolaš orgána lea geatnegahtton geavahit dulkka, de galgá geavahit gelbbolaš dulkka. Seamamá gusto go geatnegasvuolta geavahit dulkka lea muddejuvvon eará lágas, jus dulkka geavaheapmi lea dárbbalaš dohkálaš veahki ja bálvalusa oazžuma dihte. Gelbbolaš dulkka mearkkaša ahte dulkka deavdá Dulkalága [§10](#) gáibádusaid beassat čálihuvvot Našunála dulkaregistarii.

Gielddus geavahit mánáid vuollel 18 jagi dulkan

Dulkaláhka § 4 gieldá almmolaš orgánaid geavahit mánáid vuollel 18 jagi dulkan. Gildosis sáhtá spiehkastit go lea dárbu heahstediliin dahje go máná ja dilálašvuodaid oppalaš vuhtiiváldima vuodul oidnojuvvo dohkálažžan, gč. Dulkalága § 4 (lovdata).

Dulkalága ovdabargguin (Prop.156 L (2020-2021), celkojuvvo čuovvovaččat lága § 4 birra: "*Máná sáhtá adnot dulkan dušše heahstediliin jus lea dárbu. Jus leat eará molssaeavttut gaskkustit dieđuid heahstediliin, de ii galgga geavahit máná dulkan.*"

Viidáseappot celkojuvvo ná: "*Go árvvoštallá máná ja dilálašvuoda oppalaš vuhtiiváldima ja galgá go geavahit máná dulkan, de galgá vuhtiiváldit ášši šlája, makkár molssaeavttut gávdnojit ja máná dilálašvuoda. Go leat váttis áššedieđut, dahje jus dilli sáhtá šaddat lossadin mánái, de ii galgga máná geavahit dulkan. Dušše smávit ja árgabeaivválaš áššiin sáhtá leat áigegeuvdilat geavahit mánáid dulkan dán spiehkastaga vuodul. Jus leat eará dulkonvejolašvuodát dan dilálašvuodas, de ii leat dohkálaš geavahit máná daid dieđuid addimis. Go árvvoštallá sáhtá go spiehkastit lágas, de galgá máná vuhtiiváldin leat guovddážiis. Earret ferte máná agi ja rávisvuoda vuhtiiváldit.*"

Njuolggadusat

Go dulka geavahuvvo jeavddalaččat, sullii oktii vahkus, de lea doaibmajodiheaddjis ovddasvástádus ráhkadahttit njuolggadusaid dulkka geavaheami ja dingoma birra, dulkalága [§ 9 vuosttaš lađas](#) ja [dulkaláhkaásahusa § 2](#). ferte heivehuvvot báikkálaččat ja vuolggasadjin galget leat njuolggadusaid unnimusgáibádusat gč. Dulkaláhkaásahusa § 2. Geahča [Movt ráhkadit iežat doibmii njuolggadusaid dulkonbálvalusaid geavaheapmái birra | IMDi](#) (dárogiillii).

Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus sáhtá geavahit dulkka gii bohtá báikái dahje gáiddusdulkka. Go geavaha gáiddusdulkoma, de galgá dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus sihkkarastit dohkálaš teknihkalaš čovdosiid, bargiid oahpaheami ja ahte persovdnasuodjalus fuolahuvvo, gč. [Dulkalága § 8](#).

Dulkadárbbu árvvoštallan

Go árvvoštallá lea go dárbu geavahit dulkka, de galgá deattuheami bidjat dasa, sáhtá go dohkálaš vuogi mielde gulahallat dulkka haga, ja ášši duođalašvuhtii ja makkár ášši lea, gč. dulkalága [§ 6](#) vuosttaš lađđasa. Jus lea eahpádus šaddá go gulahallan dohkálaš dulkka haga, de lea dávjá dárbu geavahit dulkka.

Jus pasieanta ii háliit geavahit dulkka, de ferte dearvvašvuodabargi dahkat fágalaš árvvoštallama pasieanta dearvvašvuodadili vuodul ja vejolaš váikkuhusat jus dulka ii geavahuvvo.. Dearvvašvuodabargit eai dábálaččat sáhte bágget dulkka pasientii. Heahteriekti sáhtá legitimeret dulkka geavaheami almmá pasieanta/geavaheaddji miehtama haga.

Sámegielaidda vuoigatvuohta sámástit

Sámegielaidda leat dasa lassin sierra njuolggadusat vuoigatvuođa birra geavahit sámegiela, jus sii orrot sámegiela hálddašanguovllus, geahča [Sámegiela hálddašanguovlu- regjeringen.no](#). Dat mearkkaša ahte sis geat háliidit sámástit go váldet oktavuoda almmolaš dearvvašvuoda- ja fuolahusásahusaiguin sámegiela hálddašanguovllus, lea vuoigatvuohta oažžut bálvalusa

sámegillii, vrd. [Sámelága § 3-5](#). Jus dearvvašvuodabargit eai máhte sámegiela, de galgá dulkka dingot.

Vealaheapmi

Go dulkka ii geavahuvvo sáhtta maid adnojuvvot vealaheapmin čearddalašvuoda (giela) dihte, gč. Dásseárvo- ja vealahanlága § 6. Dásseárvo- ja vealahanáittardeaddji (DVA) neahttasiiddus, leat eanet dieđut dan birra: [Váilevaš heiveheapmi](#) (*Manglende tilrettelegging - LDO, dieđut leat dárogillii*)

Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus galgá mitalit pasientii/geavaheaddjái dahje oapmahažžii:

- dulkka geavaheami ja dulkka jávohisvuodageatnegasvuoda birra
- ahte dearvvašvuoda- ja fuollabálvalus gokčá dulkongoluid
- dulkon sáhtta čađahuvvot dulkka bokte gii boahtá báikái dahje gáiddusdulkka bokte
- manin sáhtta leat dárbu geavahit dulkka, geahča gihppaga mii lea mángga gillii: . [Dulka dutnje gii leat dearvvašvuodabálvalusa pasieanta. Riekti oažžut dieđuid iežat gillii- Dearvvašvuodadirektoráhtta.](#) (*Tolk for deg som er pasient i helsetjenesten – Rett til informasjon på ditt språk - Helsedirektoratet, dieđut leat dárogillii*)
- ahte lea vejolaš registreret dulkadárbbu nationála guovddášjournálie, ja dárbbu mielde veahkehit pasieanta registreret dulkadárbbu. Geahča [Dieđut mo ieš sáhtát registreret našunála guovddášjournálie](#) (*informasjon om å gjøre egne registreringer i nasjonal kjernejournal Helsenorge.no, dieđut leat dárogillii*)
- gildosa birra geavahit mánáid vuollel 18 jagi dulkan.
- ahte oapmahaččat dahje eará olbmot eai berre geavahuvvot gelbbolaš dulkka sajis.

Dearvvašvuoda- ja fuollabálvalus galgá dokumenteret dulkoma dárbbu pasientajournálas

- Dat gii fállá dearvvašvuodaveahki galgá, go dat lea áigeguovdil, duodaštit ahte lea árvvoštallan dulkadárbbu ja merket čađahuvvon dulkoma pasieantta journálie gč. [dearvvašvuodabargiidlága § 39](#) ja [dearvvašvuodabargiidlága § 40](#) ja [pasientajournála láhkaásahusa § 4](#). Galgá maid registreret jus pasieanta dahje oapmahaš lea biehttalan dulkka geavaheamis go dearvvašvuodabargit oaivvildit ahte lea dárbu.
- Fástadoaktárat ja eará dearvvašvuodabargit berrejit registreret dulkadárbbu čujuhusaide.

Bagadus

Dárbu dohkkehuvvon dulkii sáhttá leat go pasieanttas/geavaheaddjis dahje lagamus oapmahaččas lea váilevaš dárogielmáhttu, lea sámezielat, leat gollováttut, bealjeheapme dahje bealjehisčalmmeheapme. Dasa lassin galgá árvvoštallat geavahit dulkka jus galgá addit dieđuid lagamus oapmahaččaide.

[Almmolaš bargiid váráš dieđut dulkageavaheami birra](#) (*For offentlige ansatte | IMDi, dieđut leat dárogillii*)

Doaibmavejolašvuohta ja bealuštahttivuohta geavatláččat

Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalus galgá láchit dili gelbbolaš dulkka geavahit go dat dárbbášuvvo sihkkarastit dohkálaš dearvvašvuođaveahki. Geavatláččat dáidet liikká čuožžilit dilálašvuođat gos lea váttis gávdnat gelbbolaš dulkaid, dahje gos dearvvašvuođaveahkki ferte addot jođánit. Dohkálašvuođagáibáduš mearkkaša ahte dearvvašvuođabargit fertejit konkrehta ja dilálašvuođa mielde árvvoštallat mo gulahallan sáhttá sihkkarastit dorvvolaš vuogi mielde. Go gelbbolaš dulka ii leat olámuttos, de galget dearvvašvuođabargit árvvoštallat molssaevttolaš gulahallanvuogiid mat sáhttet leat heivvolaččat dan dilálašvuhtii, almmá ahte dat čuhcet pasieantta sihkarvuhtii, rivttiide dahje mieldeváikkuheapmái. Ávžžuhuvvo duođastit árvvoštallamiid mat leat vuođđun dulkka válljemii dahje molssaevttolaš čovdosiidda.

Mii sáhttá adnot «dohkálažžan» iešguđetge dilálašvuođain

Mii fágalaččat lea dohkálaš čoavddus, rievddada ášši duođalašvuođa, mohkkáivuođa ja áigerámma mielde. Muhtun dáhpáhusain lea doarvá oanehisáigásaš čoavddus mii sihkkarastá dehálaš ja dárbbášlaš diehtjuohkima, seammás go viiddis ságastallamat main leat váikkuhusat diagnosii, dikšumii dahje mieđiheapmái gáibidit gelbbolaš dulkka geavaheami. Ságastallamiin main gáibiduvvo alla dási dárkilvuohta, nugo ságastallamat psyhkalaš dearvvašvuođa birra, mieđihanárvoštallamat dahje mánggadáfot medisiinnalaš mearrádusat, berre nu guhkás go vejolaš geavahit gelbbolaš dulkka gii lea báikkis dahje gáiddusdulkka. Dat leat dearvvašvuođa- ja fuolahusbargit geat árvvoštallet lea go válljejuvnon čoavddus dohkálaš konkrehta dilis.

Práksisvuđot dilemmat ja movt daid galgá gieđahallat

Gielddalaš dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusain ja dearvvašvuođadoaimmahagain leat jeavddalaččat dilálašvuođat, main dulkageavaheapmi mielddisbuktá praktihkalaš dilemmaid. Ovdamearkan sáhttá leat go lea hoahppu, vuorddekeahtes dáhpáhusat, pasieanta dáhttu geavahit oapmahačča dulkan, dahje go leat unnán dulkkat dihto gielas. Bagadus galgá veahkehit dearvvašvuođabargiid árvvoštallat vuđolaččat dakkár diliin. Go dearvvašvuođabargiin leat dákkár dilemmat, de sii berrejtit árvvoštallat:

- Vára boastut gulahallat
- makkár dearvvašvuođaveahki galgá addot
- sáhttá go dilálašvuohta vahágahttit pasieantta
- makkár molssaevttolaš dulkončovdosat leat olámuttos
- sáhttá go manjdit ságastallama dassázii go gelbbolaš dulka lea olámuttos

Lea dehálaš duođastit árvvoštallanvuodu sihke pasieantasihkkarvuođa ja kvalitehta dáfus.

Pasieantta/geavaheaddji dahje oapmahačča dárogielmáhtu árvvoštallan

Dearvvašvuoda- ja fuolahusbargit galget árvvoštallat leago dárbu dulkii ja diŋgot dulkka go lea eahpáduš leago pasieantta/geavaheaddji dahje oapmahačča dárogielmáhttu doarvái buorre dihto dilálašvuodas. Oassi árvvoštallamis sáhtta leat ahte dearvvašvuoda- ja fuolahusbargit jerret rabas gažaldagaid ja gehččet movt pasieanta/geavaheaddji dahje oapmahaš vástida. Jus pasientii/geavaheaddjái dahje oapmahažžii lea váttis vástidit gažaldagaide, de sáhtta leat dárbu dulkii.

Dutkan (Le, 2013) lea čájehan ahte dearvvašvuodabargiin ja pasieanttain sáhttet leat iešguđetlágan oainnut dasa, berrego geavahit dulkka jus pasieanta hupmá «veahá dárogiela». Dearvvašvuodabargit lohke ahte jus pasieanta hupmá «oalle bures dárogiela», de ii leat dulkondárbu, muhto jus pasieanta hupmá «unnán dárogiela», de ferte geavahit dulkka. Kategorija "veahá dárogiella" govvida gaskadili mas dearvvašvuodabargit oaivvilledje ahte dulkondárbu ii leat doarvái stuoris diŋgot dulkka, vaikko dearvvašvuodabargit eai sáhte defineret "veaháš dárogiela" ja "unnán dárogiela" máhttodási. Pasieanttat dutkamušas oaivvilledje ahte dulka lea dárbbášlaš go pasieanta máhtta "veahá dárogiela". Čoahkkáigeassun sáhtta dadjat ahte vaikko pasieanta/geavaheaddji hupmá "veahá dárogiela", de sáhtta leat dárbu diŋgot dulkka. Dearvvašvuodabargiid muttolaš árvvoštallan pasieantta/geavaheaddji dárogielmáhtus dákkár dilálašvuodain sáhtta dagahit dárbu dulkii ii boađe albmosii ja sáhtta iešalddis leat dehálaš sivvan dasa go dulka geavahuvvo unnán.

Giellamáhttu rievddada konteavstta, dilálašvuoda ja ságastallama fágalaš dási mielde. Dulkon dárbu sáhtta rievddadit pasieantaáigodagas, aji mielde ja jus ovdamearkka dihte eallindilli rievda. Lea dehálaš čájehit várrogasvuoda go lea sáhka das ahte pasieanttat ieža árvvoštallet dárogielmáhtuset. Lea mearrideaddji ahte pasieanta oažžu vejolašvuoda geavahit giela mainna nákke gaskkustit dieđuid ja cealkámušaid buori vuogi mielde. Jus dát ii fuolahuvvo, de lea duodalaš várra ahte manahit dehálaš dieđuid ja das sáhttet leat heajos váikkuhusat pasieantta dillái, dikšui dahje prognosii.

Dearvvašvuoda- ja fuolahusbargiid oahpahepmi dulkaid geavaheami birra sáhtta dahkkot čuovvovaš vugiid mielde:

- Lágidit kurssaid bargiide movt ságastallat dulkka bokte, ja láchit dili dulkageavaheami birra digaštallamiidda fágabirrasiin. [Geahča kurssa dulkageavaheami birra: Dulkojuvvon ságastallamiid ja čoahkkimiid čađahepmi | IMDi](#) (*Gjennomføring av tolkede samtaler og møter | IMDi, dieđut leat dárogillii*)
- Dearvvašvuoda- ja dikšobargiide addojuvvo vejolašvuodta oažžut bagadeami ja máhcahaga dulkageavaheami birra.
- lágidit fokusjoavkkuid, rollaspealuid ja systemáhtalaččat áicat dulkojuvvon ságastallamiid

Geahča dearvvašvuodabargiid e-oahppokurssa

IMDi lea ovttrasráđiid Akershusa universitehtabuohcceviesuin ráhkadan e-oahppanprográmma dearvvašvuodabargiide. Prográmma lea juhkkujuvvon golmma modulii:

[Modula 1: "Gulahallan dulkka bokte dearvvašvuodabálvalusas" álggahus fáttá birra mas geavaha báikkálaš dulkoma ovdamearkan case.open_in_new](#) (Modul 1: "Kommunikasjon via tolk i helsetjenesten" gir en introduksjon til tema og benytter fremmøtetolking som case.open_in_new, modula lea dárogillii)

[Modula 2: "Telefovdnadulkon" bidjá fuomášuimi gáiddusdulkomii pasieantadeaivvadeamiin.open_in_new](#) (Modul 2: "Telefontolking" retter oppmerksomheten mot fjerntolking i pasientkonsultasjoner.open_in_new, modula lea dárogillii)

[Modula 3: «Dulkaid jienat» árvvosmahtá suokkardallat geavatláš ja ehtalaš váttisvuodaid mat bohciidit go gulahallá qiella- ja kulturrájiid badjel dearvvašvuodabálvalusas.](#) (Modul 3: "Tolkenes stemmer" stimulerer til refleksjon rundt praktiske og etiske problemstillinger ved kommunikasjon over språk- og kulturgrenser i helsetjenesten.open_in_new, modula lea dárogillii)

Dulka gii boahdá báikái dahje gáiddusdulka

IMDi čilge iežaset neahttasiidduin [lešguđetlágan dulkonvugiid birra IIMDi](#). (*Ulike måter å tolke på IIMDi, dieđut leat dárogillii*). Dulka gii boahdá báikái ii gáibit teknihkalaš láchčima, dat addá dulkkaide buoremus bargoeavttuid ja lea dávjá dat dulkonvuohki mii ovdemus válljejuvvo. Mánngga dilis addá báikkálaš dulkon buoremus dulkonkvalitehta. Kompleaksa ságastallamiin nugo go galgá skoviid deavdit, divššu vuolde dahje go lea bagadallan ja praktihkalaš hárbhusat, de dávjá ii leat gáiddusdulkon heivvolaš. Dát berre leat oassin árvoštallamis go vállje dulkonvuogi. Báikkálaš dulkon lea váldonjuolggadus dalle go lea dárbu mearkagiela dulkii

Báikkálaš dulkon ii goittotge leat álo vejolaš go lea sáhka gielladulkkain, go muhtun báikkiin riikkas lea ráddjejuvvon man ollu gelbbolaš dulkkat leat muhtun gielain.

Dulka jávohisvuođa gáibádus galgá fuolahit pasieantta persovdnasuodjalusa ja anonymitehta. Konkrehta dilis galget ovdamunit ja heajut bealit vihkkeuvvot go mearrida galgá go válljet dulkka gii boahdá báikái dahje gáiddusdulkoma. Telefovdnadulkon gáibida ahte buot lanjat mat geavahuvvojit, leat suddjejuvvon nu ahte earát eai gula ságastallamiid. Njuovžilis ovttasdoaiman oasseváldiid gaskkas dulkojuvvon ságastallamis gáibida ahte dulka gullá ja oaidná buot mii ovdanbuktojuvvo lanjas (Strand, 2023).

li l gávdno ovttagardánis máhttu lea go dearvvašvuođabálvalusas gáiddusdulkon buoret go buohtastahtá dulkkain gii boahdá báikái (Laksutom, 2015). Telefovdnadulkon sáhtá leat hástaleaddji dan dihte go rumašgiella, čalbeoktavuohta ja sullasaččat leat dehálaččat luohtámuša dáfus. Oallugat leat vásihan ahte go leat fysalaččat ovttas, de unnu várra ahte čuožžilit boasttuipmárdusat (Berg et al., 2023, ja Pedersen Belisle Hansen, 2023).

Gáiddusdulkka geavaheamis leat muhtun ráddjejuvit ja dearvvašvuođabargit fertejit dalle váldit stuorát ovddasvástádusa das ahte dulka beassá oaidnit dan mii dáhpáhuvá dilálašvuođas. Muhtun lágan konsultašuvnnat eai heive nu bures gáiddusdulkomii, nu go čoahkkimat main leat mánnga oassálastti, čoahkkimat mat bistet guhká, čoahkkimat main galget gieđahallat hearkkes fáttáid, ja dat eai heive nu bures hearkkes joavkkuide, nugo mánáide.

Goanstajierpmi ja ja digitála veahkkeneavvuid geavaheapmi dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusain

Dulkalága ovdabargguin čujuhuvvo ahte goanstajierpmi lea suorgi mii lea sakka ovdáneamen.

Viidáseappot celkojuvvo čuoovvovaččat Prop. 156 L (2020-2021) 5.3.1 čuoggás:

“Goanstajierpmi bokte sáhttet mašiinnat iešheanalaččat ipmirdit ja gieđahallat stuora hivvodagaid dieđuid ja nu sáhttet čađahit bargguid iešheanalaččat. Ovdáneapmi addá stuorra vejolašvuođaid ollu surggiide, maddái dulkonsuorggis. “Viidáseappot daddjo ná: “Dákkár teknologalaš čovdosat eai leat molssaeaktun dálá árbevirolaš báikái boahhtindulkomii dahje gáiddusdulkomii. Nanu teknologalaš ovdáneapmi addá jáhku ahte goanstajierpmi sáhtá addit ávkkálaš doarjaga dulkomii boahhtevaš jagiid.”

Smávva gielaide dáfus, eandalii ii-oarjemáilmmi gielaide main terminologijja lea unnán ovddiduvvon ja main lea ráddjejuvvon diehtovuodđu, ii leat teknologijja vuos nu áigejuvvo dil ja sáhtá dagahit boasttuipmárdusaid dahje njuolgut boasttuoarjalemiid. Vaikko muhtun gielat leat juo olámmuttos goanstajierpmi-máilmmis, de dat ii mearkkaš ahte dat leat ollásit ovddiduvvon dahje heivejit geavaheapmái mánnggadáfot ságastallamiidda dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusas. Danne ferte leat hui várrogas go árvoštallá goanstajierpmi-čovdosiid dulkoma oktavuodas, vai dat ii čuoza pasieantasihkarvuhtii, riektesihkarvuhtii dahje gulahallama kvalitehtii.

Ođđaáigásaš goanstajierpmi-reaidut sáhttet sihke jorgalit čálalaš dieđuid ollu gielaide, ja jorgalit njálmmálaš ságastallama duohtaáiggis. Iešguđet KI-čovdosat geavahit ja vurkkodit dieđuid

iešguđet ládje. Danne eai sáhte dearvvašvuođa dábálaččat čállit persovdnadieđuid dáidda reaidduide, go dat rihkku dearvvašvuođabargiid jávohisvuođageatnegasvuođa, dušše anonymiserejuvvon dieđuid sáhtta čállit, gč. dearvvašvuođabargiidlága § 21. Google Translate, mii teknihkalaččat lea okta dain buoremus áppain, vurke dieđuid maid geavaheaddjit bidjet dohko, ja sii várrejit maid alcceseaset vuoigatvuođa almmuhit daid. Váldet go eará jorgalanreaiddut eanet vuhtii persovdnasuddjema, berre iskat vuđolaččat ovdal go daid váldá atnui. Dát sáhtta dagahit váddáseabbon geavahit goanstajierbme-reaidduid gulahallat pasieanttaiguin, muhto sáhtta daid geavahit jorgalit pasieantagihppagiid ja dábálaš diehtjuohkimii gaskal dearvvašvuođabargiid ja pasieanttaid.

Gávdnojit iešguđetlágan digitála veahkkeneavvut dieđuid jorgaleapmái dearvvašvuođabálvalusas, mat geavahuvvojit iešguđet osiin dearvvašvuođabálvalusain ja mat sáhttet leat buorren lassin dulkonbálvalusaide dakkár diliin go lea váttis oažžut dulkka jođánit, dahje go ii leat vejolaš oažžut dulkka báikái.

Eanet dieđuid gávnnat dáppe: [Dulkaláhka ja KI | IMDi](#) (*Tolkeloven og KI | IMDi, dieđut leat dárogillii*)

Referánsat

Berg, B., Svendsen, S., Sætermo, T., Øverland, M. B., & Mjøen, O. M. (2023). *Minoritetsspråkliges erfaringer med tolking i møte med det offentlige*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Hentet fra

https://samforsk.no/uploads/files/NTNU_SamForsk_Rapport_Minoritet_Tolk_UU.pdf

Hansen, J. P. B.: *Fjerntolking. En bok om meningsdannelse*. Fagbokforlaget, 2023. [Fjerntolking | Fagbokforlaget](#)

Laksuktom, P. (2015). *Fjerntolking for minoriteter i helsetjenesten: en systematisk oversikt* (mastergrad). Bergen: Høgskolen i Bergen. Hentet fra <https://hdl.handle.net/11250/2755759>

Le, C. (2013). *Når er «litt norsk» for lite? - en kvalitativ undersøkelse av tolkebruk i helsetjenesten* (NAKMI rapport 2/2013). NAKMI. Hentet fra

<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2013/nar-er-litt-norsk-for-lite-nakmirapport-2-2013.pdf>

Strand, S. O. (2023). *Samarbeidet om å etablere koherens: en studie av den interaksjonelle dynamikken mellom lege, pasient og tolk under tolkede samtaler* (doktorgrad).

(Doktoravhandling ved NTNU, 2023:257). Trondheim: NTNU. Hentet fra

<https://hdl.handle.net/11250/3090967>

Njuolggadusčálus (láhka dahje láhkaásahus)

Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalus galgá dingot gelbbolaš dulkka go dan lea dárbu sáhttit fállat dohkálaš bálvalusaid

Dat ahte dingojuvvon dulka lea gelbbolaš mearkkaša ahte dulka deavdá gáibádusaid registreret iežas [Našunála dulkaregistarii \(IMDi\)](#) (*Nasjonalt tolkeregister (IMDi), dárogillii*)

Eará gáibádusat dulkii leat mearriduvvon [dulkalágas - kapihtal 3 Gáibádusat dulkii](#)

- [Buorre dulkondáhpji](#) mearkkaša earret eará ahte:
  - dulkkas lea dohkálaš dulkongelbbolašvuolta dulkonbargui
  - dulka meannuda áššiid bealátkeahhtá

- dulka ii geavat boastut dieđuid maid dulkoma bokte lea ožžon
- dulka sihkkarastá ahte dilli leat lágiduvvon nu ahte dulkonbargu sáhtá čađahuvvot dohkálaččat
- [Jávohisvuodageatnegasvuohta](#) mearkkaša ahte:
  - dulkkas lea seamma jávohisvuodageatnegasvuohta go dearvvašvuodabargiin, gč. Dulkalága § 15 nuppi lađđasa (lovdata) ja Dearvvašvuodabargiid lága § 21.
  - dearvvašvuođa- ja fuollabálvalus galgá fuolahit ahte dulka lea ožžon dieđu jávohisvuodageatnegasvuođa birra, ja sáhtá gáibidit ahte dulka čálalaččat duodašta ahte dovda njuolggadusaid mat gusket jávohisvuodageatnegasvuhtii.
- [habilitehta](#) mearkkaša ahte dulka:
  - ii sáhte váldit badjelasas dulkonbarggu jus lea bealálaš
  - lea bealálaš go leat dilálašvuođat mat leat namuhuvvon hálddašanlága § 6 vuosttaš dahje nuppi lađđasis.
  - árvoštallá iežas bealátkeahcesvuođa/habilitehta ja dieđiha bálvalusdingojeaddjái dakkár diliid birra mat sáhttet dagahit bealátvuođa/inhabilitehta.
  - sáhtá dattetge váldit bargguid go lea dárbu heahstediliin, dahje go dilálašvuođa ektui ferte adnot dohkálažžan

Juohkehaš sáhtá dieđihit IMDi dulkkaid birra geat eai čuovo buriid dulkonvieruid, jávohisvuodageatnegasvuođa ja bealátkeahcesvuođa njuolggadusaid, gč. Dulkalága § 19 §§ 14 rájes 16 rádjái. Eanet dieđuid gávnnat [Dulkalága gáibádusaid dulkkaide rihkkun](#) | (IMDi Brudd på tolkelovens krav til tolker | IMDi, dieđut leat dárogillii)

Spiehkastagat gáibádusas dingot gelbbolaš dulkka

[Dulkalága § 7](#) nuppi lađđasa mielde sáhtá spiehkastit gáibádusas dingot gelbbolaš dulkka go:

- ii leat dohkálaš vuordit dassáži go gelbbolaš dulka lea gávdnamis
- dat lea dárbbalaš heahstediliin
- leat eará nanu ákkat

Ovdabargguin (Prop. 156 L (2020-2021), čujuhuvvo ahte dajaldat «eará nanu ákkaid geažil» mearkkaša ahte gáibiduvvo hui ollu ovdal go gáibádusas geavahit gelbbolaš dulkka sáhtá spiehkastit. Ovdamearkan "eará nanu ákkaide" čujuhuvvo ovdabargguin dakkár diliide go leat hui ollu báhtareaddjit seamma giellajoavkkus, mii dagaha garra deattu gelbbolaš d. dohkkehuvvon dulkkaide.

Juovlamánu 31. beaivvi 2026 rádjái lea vejolaš spiehkastit gáibádusas geavahit gelbbolaš dulkka, gč. Dulkaláhka § 7, vidát lađđasa (lovdata). Dat mearkkaša ahte almmolaš orgánat eai leat geatnegahtton geavahit gelbbolaš dulkka ovdal dán dáhttona. Integreren ja Mánnggabealatvuodadirektoráhtta [rávve ahte almmolaš orgánat leat mielde ollašuttimin lága áigumuša dainna lágiin ahte sii geahččalit geavahit gelbbolaš dulkka maiddái gaskaboddosaš áigodagas, gč. \[Maid dadjá dulcaláhka? | \\(IMDi Hva sier tolkeloven? | IMDi, dieđut leat dárogillii\\)\]\(#\)](#)

Dearvvašvuođa- ja fuolahusbargis lea seamma gielladuogáš go pasieanttas/geavaheaddjis

Go pasieanttas/geavaheaddjis ja dearvvašvuođa- ja fuolahusbargis lea seamma gielladuogáš, de dábálaččat ii leat dárbu dulkii. Dat eaktuda dattetge ahte dearvvašvuođa- ja fuolahusbargis lea doarvái giellamáhttu addit pasientii/geavaheaddjái dárbbášlaš dieđuid ja dohkálaš dearvvašvuodaveahki.

Jus sihke pasieanttas/geavaheaddjis ja dearvvašvuođa- ja fuolahusbargiin lea engelasgielmáhttu dan mađe ahte gulahallet bures, de dábálaččat ii leat dárbu dulkii.

Eará bargit ásahusas geain lea áigeguovdilis giellagelbbolašvuohta, sáhttet muhtun dilálašvuodain leat resursan sihkkarastit vuđolaš gulahallama, ovdamearkka dihte gaskkustit álkis dieđuid dahje go galget veahkehit pasieantta dádjadit. Dát sáhtta leat mielde geahpideames dulkadárbbu dakkár dilálašvuodain mat eai gáibit ollesárvosaš dulkoma. Dattetge lea dehálaš čielgasit čielggadit bargiid rolla. Bargit eai sáhte geavahuvvot gelbbolaš dulkka sajis dakkár diliin mat gáibidit dárkilis ja bealátkeahtesjorgaleami, dahje jus ságastallamis leat hearkkes dieđut. Bargiid geavaheapmi dakkár rollain berre vuodđuduvvot pasieantta miehtamii, gelbbolašvuhtii ja habilitehta árvvoštallamii.

Dán oktavuodas čujuhuvvo dulkalága gáibádussii ahte almmolaš orgánain mat jeavddalaččat geavahit dulkkaid, galget leat njuolggadusat movt dingot ja geavahit dulkka § 6 gitta 8. Njuolggadusat galget heivehuvvot orgána sturrodaga, iešvuođa, doaimmaid ja váruhusfáktoriid mielde. Dearvvašvuođa- ja fuolahusbargiid giellamáhtu árvvoštallan ja čielggadeapmi galgá leat oassin dain.

Bagadus

Dulkka dingon sámezielagiidda

- IMDi našunála dulkaregistara sáhtta geavahit dárkkistit dulkka gelbbolašvuođa go galgá dingot dulkka. Geahča [Našunála dulkaregistara](#) (*Nasjonalt tolkeregister (tolkeregisteret.no), dároqillii*)
- Davvi-Norgga spesialistadearvvašvuodabálvalusa dearvvašvuodabargit sáhttet dingot sámezielalat dulkka (davvisámezielat) [dulkonbálvalusas - Finnmarkku buohcceviessu - HF](#),
- Spesialistadearvvašvuodabálvalusa dearvvašvuodabargit eará sajiin riikkas sáhttet dingot sámezielat (davvisámezielat) dulkka rámmašiehtadusaid vuodul mat guvllolaš dearvvašvuodadoaimmahagain leat dulkonbálvalusain
- Gielddadearvvašvuodabálvalus sáhtta dingot dulkabálvalusaid dulkagaskkustanfitnodagain.
- Davvi Dearvvašvuođa guovllus sáhttet dearvvašvuodabargit muhtun báikkiin geavahit sámi giellaguovddážiid sámezielat bargiid.

Dulkka dingon unnitlogugielat olbmuide geain lea váilevaš dárogielmáhttu

- Dearvvašvuoda- ja fuolahusbargit galget dingot dulkka iežaset doaimma dingonrutiinnaid mielde.
- Dearvvašvuoda- ja fuolahusbargit berrejit jearrat pasieanttas/geavaheaddjis guđe giela galgá dulkot ovdal go dingojit dulkka
- Dearvvašvuoda- ja fuolahusbargit berrejit dulkka dingodettiin addit dieđuid dan dili dahje fágasuorggi birra mas dulkon galgá čađahuvvot, almmá juohkit hearkkes persovnnalaš dieđuid, nu ahte dulka sáhhtá ráhkkanit.
- IMDi našunála dulkaregistara sáhhtá geavahit dárkkistit dulkka gelbbolašvuoda go galgá dingot dulkka olbmuid geain lea unnán dárogielmáhttu. Geahča [Našunála dulkaregistara](#). Dulkaregistaris leat vihtta gelbbolašvuodadási (A–E), gos kategoriija A lea bajimus dásis. Dulkkat geat eai leat registrerejuvvon **Našunála dulkaregistaris**, adnojuvvojit eahpegelbbolažžan, danne go sis váilu duodaštuvvon gelbbolašvuoha. Dingon dulkonfitnodagaid bokte ii lea lea dáhkádussan ahte oažžu gelbbolaš dulkka.
- Eanet dieđuid gávnnat dás: [Dingo dulkka | IMDi](#) (*Bestille tolk | IMDi, dárogillii*)

IMDi neahttasiidduin leat rávvagat, bagadus ja dieđut dulkoma birra, earret eará:

[Dulkaláhka ja deháleamos mearrádušat | IMDi](#) (*Tolkeloven og de viktigste bestemmelsene | IMDi, dárogillii*)

[Njuolggadusat dulkka dingomii ja geavaheapmái | IMDi](#) (*Retningslinjer for bestilling og bruk av tolk | IMDi, dárogillii*)

[Dulkojuvvon ságastallamiid ja čoačkimiid čađaheapmi | IMDi](#) (*Gjennomføring av tolkede samtaler og møter | IMDi, dárogillii*)

Dulkka dingodettiin lea vejolaš šiehttat pasieanttain fásta sagastallanáiggiid, jus dat lea sávahahtii dahje jus dasa lea dárbu. Dasto sáhhtá dingot dulkka juohke ságastallamii. Dat addá einnostañvejolašvuoda goappašagaide, ja dat váikkuha buoret dikšomannolaga Go pasieanta sisačálihuvo de berrejit ossodagain leat fásta rutiinnat dulkka dingomii dakkár diliin gos dárbu dulkii lea juo čielggaduvvon.

Gelbbolaš dulkaid fidnen rievddada geográfalaččat ja gielaide gaskkas. Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusas sáhhtet leat hástalusat kapasitehta, goluid ja áigegeavaheami dáfus. Dakkár dilid eai goit ge váikkut gáibádusaide dohkálaš dearvvašvuodaveahki birra, muhto galget leat oassin dulkabálvalusaid ja fáaldagaid jotkkolaš plánemis ja organiseremis.

Gielddain ja dearvvašvuodadoaimmahagain berrejit leat rutiinnat dasa movt:

- šiehtadallá dulkonbálvalusaid lágideddjiiguin
- geavaha gáiddusdulkoma, namalassii telefodna- ja šearbmadulkon
  - ovdamearkkat dikšundilálašvuodain main lea erenoamáš dárbu dárkilis dieđuide.
  - mo giedahallat fáhkka dilálašvuodaid go leat unnán dulkkat olámuttos

Ávžžuhuvvo ahte suohkanat ja dearvvašvuodoadoaimmahagat identifiserejit gielaid main dávjá váilot dulkkat ja ráhkadit molssaevttolaš plánaid sihkkarastin dihtii gulahallama dakkár oktavuodain.

Čuovvovaš ovdamearkkat sáhttet leat oassin doaimma bargodábiin go dearvvašvuodabargit galget árvvoštallat dohkálaš dulkončovdosiid:

- Árvvoštallat vára ja duođalašvuoda
Lea go jáhkehahtti ahte váilevaš gulahallan sáhttá dagahit vahága, boasttdivššu dahje heajut pasieantasihkarvuoda?
- Árvvoštallat ságastallama sisdoalu
Gáibida go ságastallan dárkilvuoda ja bienalašvuoda (omd. miehtama, medisiinnalaš árvvoštallama, divššu) vai leat go álkis ja oanehis dieđut?
- Árvvoštallat fidnema
Lea go gelbbolaš dulka fidnemis áigeguovdilis áigodagas, juogo dulka gii boahdá báikái dahje gáiddusdulka?
- Árvvoštallat molssaeavttuid
Sáhttá go gáiddusdulkon sihkkarastit doarvái buori kvalitehta? Sáhtát go manjit ságastallama? Gávdnojit go bargit geain lea giellagelbbolašvuoha geat sáhttet praktihkalaččat veahkehit, almmá biddjot gelbbolaš dulkka sadjái?

Dearvvašvuodabargiid fágalaš vuoduštus berre čállot pasieantajournálii.

Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalus galgá fuolahit ruhtadeami dulkonbálvalusaide mat dárbbášuvvojit fállat dohkálaš bálvalusaid

Go dulka lea dárbbášlaš vai sáhtá fállat dohkálaš bálvalusa ja deavdit pasieantta vuoigatvuođa oažžut heivehuvvon dieđuid, de gokčá dat doaibmá goluid mii fállá bálvalusaid, gč. dearvvašvuođabargiidlága § 4 ja § 10, vrd. pasieanta- ja geavaheddjiidvuoigatvuodálaga § 3-5.

- Suohkanat galget gokčat goluid go geavahit dulkaid suohkanlaš dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusain. Suohkanis berre leat vuogádat dulkagoluid máksimii maid dearvvašvuođa ja fuolahusbargit dovdet.
- Fysioterapevttaide geain lea suohkanlaš doaibmašiehtadus, gusto [§ 20 lánkaásahusas doaibma- ja kvalitehtaáibádusaid birra fysioterapevttaide geain lea suohkanlaš doaibmašiehtadus](#), man mielde suohkan gokčá dulkagoluid.
- Guvllolaš dearvvašvuodadoaimmahagat galget gokčat dulkonbálvalusaid goluid spesialistadearvvašvuodabálvalusas.
- Fylkkagielda galgá gokčot goluid go geavahit dulkka bártnekšuma oktavuodas olbmuide geain lea vuoigatvuohta dárbbášlaš bártnekšumii bártne dearvvašvuodabálvaluslága § 2-1 vuođul, gč. § 1-3 vuosttaš lađđasa, ja olbmuide geaidda Sturradikki bušehttemearrádusa vuođul fálluojuvvo dárbbášlaš bártnekšun. Dát guoská sihke dalle go bártne divššu fállat almmolaš bártne dearvvašvuodabálvalusa bargit ja priváhta bártne doaktárat geain lea šiehtadus almmolaš bártne dearvvašvuodabálvalusain.
- Oalolortopediija ii leat mielde almmolaš bártne doaktára bálvalusas.
- Olgoriikkalaččaidirektoráhta gokčá goluid fáhkka bártne divššu ovddas ássiide geat orrot vuostáiváldinguovddážiin dahje transihttavuostáiváldimiin, geahča [Golut dulkka geavaheamis- Dearvvašvuodadirektoráhta \(Utgifter ved bruk av tolk - Helsedirektoratet, dároqillii\)](#)
- Pasieanta ferte ieš gokčat dulkagoluid go geavaha priváhta dearvvašvuodabálvalusaid main ii leat almmolaš šiehtadus.

Njuolggadusčálus (láhka dahje láhkaásahus)

Gullováttot, lossagulut ja bealjehisčálmmehis olbmot galget oažžut dárbblaš dulkonbálvalusaid dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusas

Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa geatnegasvuotta lámčit dili dulkageavaheapmái dáidda joavkkuide lea seamma go mearkagielatdulkkaid oktavuodas.

Dulkaláhka gusto dulkomii gaskal dárogiela ja dárogiela mearkagiela. Dat gusto maid dulkomii gaskal dárogiela ja eará riikkaid mearkagiela, ja eará dulkomii nugo taktiiladulkomii ja čáladulkomii.

Dulkaláhka ja álbmotoadjoláhka gustojit sierra dilálašvuodaide. Dulkaláhka gusto earret eará almmolaš orgánaid geatnegasvuhtii geavahit dulkka, ja álbmotoadjoláhka addá fas ovttaskas olbmui oppalaš doarjaga dulkabálvalusaide bargoeallimis ja árgabeaivvis. Álbmotoadjoláhka addá maid viiddiduvvon vuoigatvuoda oažžut doarjaga mielčuovvugoluide bealjehis-čálmmehisolbmuide.

Álbmotoadjolága njuolggadusat guluhis-, lossagulut ja bealjehisčálmmehisolbmuid vuoigatvuodaid birra oažžut dulkka eai hehte dulkonlága maid gustot.

Dáid joavkkuid vuoigatvuotta oažžut doarjaga dulkabálvalusaide lea regulerejuvvon álbmotoadjolága 10. kapihttalis ja dáid láhkaásahusain:

- [Láhkaásahus dulkon- ja mielčuovvu doarjaga birra bealjehisčálmmehis olbmuide - Lovdata](#) (*forskrift om stønad til tolke- og ledsagerhjelp for døvblinde - Lovdata, dárogillii*)
- [Láhkaásahus dulkonveahki birra olbmuide geain leat gullováttut - Lovdata](#) (*forskrift om stønad til tolkehjelp for hørselshemmede - Lovdata, dárogillii*)

Nav Veahkkeneavvoguovddáš gaskkusta ja čađaha dulkabálvalusaid bealjehemiide, bealjehisčálmmehemiide ja olbmuid geain leat gullanváltut ja geat gullet álbmotoadjolága vuollái. Nav Veahkkeneavvoguovddáš gaskkusta maid dulkabálvalusaid dakkár bargguide mat eai gula álbmotoaju vuollái, ovdamearkka dihte buohcevisstis sisačáliheami oktavuodas. Dearvvašvuodabálvalusat sáhttet maid dingot mearkagieldulkka dulkaregistara bokte, dat lea de almmolaš máksomeriid mielde.

Buot mearkagielladulkkain, bealjehisčálmmehemiiddulkkain ja čáladulkkain geat barget NAV:s lea dárbblaš gelbbolašvuotta ja dohkkeheamit.

Dieđuid dulkonveahkkevuoigatvuodaid birra gávnnat nav.no siiddus [Dulkon bealjehemiide, bealjehisčálmmehemiide ja olbmuid geain leat gullováttut](#) (*Talking for døve, døvblinde og hørselshemmede, dárogillii*)

Bagadus

Go dearvvašvuoda- ja fuolahusbargit deaivvadit pasieanttain, geavaheddjiin dahje oapmahaččain gii lea bealjeheapme, geas leat gullováttut dahje bealjehisčálmmehemiiguin, galget sii čielggadit dulkondárbbu ja gulahaladettiin pasieanttain, geavaheddjiin dahje oapmahaččain čielggadit gii galgá dingot dulkka. Geavaheaddji sáhtta ieš dingot dulkka jus dan háliida. Gullováttot olbmot dovdat dávjá bures iežaset vuoigatvuodaid dulkka geavahit. Geavaheaddji sáhtta ieš muhtun oktavuodain almmuhit iežas gullováttuid birra ja ahte dearvvašvuodadoaimmahat ferte dingot dulkka. Muhtun oktavuodain lea gullováttot olmos juo mearrádus vuoigatvuodas oažžut dulkka, ja NAV dárkkista mearrádusa dingojumi ektui. Jos mearrádus ii gávdno, de NAV dattetge ordne dulkka, ja váldá oktavuoda geavaheaddjin manjel nu ahte geavaheaddji beassá ohcat mearrádusa. Dattetge sáhtta

dáhpáhuvvat ahte geavaheaddji ieš diŋgo dulkka, muhto dulkonbálvalus dábálaččat fuomáša dán, nu ahte ii šatta duppaldiŋgon.

Muhtin dáhpáhusain sáhtta leat dárbu eanet dulkkaide, ovdamearkka dihtii unnitlogugielat bearrašiin main leat sihke olbmot geat gullet ja gullováttot olbmot. Dalle sáhtta leat dárbu sihke unnitlogugielatdulkii ja mearkagielladulkii.

Jus dulka diŋgojuvvo Našunála dulkaregistara bokte, de galgá dulkadárbu ovddalgihtii čielggaduvvon. Jus NAV:s diŋgojuvvo dulka, de lea NAV:s diehtu dulkadárbbu birra.

Gullováttot olbmuid dulkondárbbu čielggadeapmi, ovttasráđiid pasieantta dahje geavaheddjiin ovdal konsultašuvvna, sisttisoallá:

- makkár gullováttut leat ja leago pasieanta riegádan bealjeheapmin dahje šaddan bealjeheapme, dahje lea go gullováddu agi geažil
- sáhtta go pasieanta lohkat čálalaš dieđuid dahje njálbmeloškama
- lea go dárbu čáladulkii
- lea go dárbu mearkagielladulkii
- guđe lágan teknologijja galgá geavahit
- unnitlogugielat bealjehisčalmmeheapme dahje gullováttot
- Vejolaš lassihástalusat

Dulka diŋgon bealjehemiide, gullováttot olbmuide ja bealjehisčalmmehemiide

- Dulkonbálvalusaid sáhtta diŋgot NAV:s (dulkadiŋgojupmi/tolkebestilling.nav.no), geahča [Dulkon bealjeheimiide, bealjehisčalmmehemiide ja gullováttot olbmuide](#) (*Talking for døve, døvblinde og hørselshemmede - nav.no, dárogillii*). Diŋgo dulkka buori áiggis, danne go leat olu diŋgojumi
- NAV veahkkeneavvoguovddáš meannuda ja mearrida dulkaohcamušaid. Jus dearvvašvuoda- ja fuolahusbargit diŋgojit dulkka gullováttot olmui geas ii leat mearráduš, de sáhtta NAV dattetge ordnet dulkka, ja váldit oktavuoda geavaheaddjin maŋnel nu ahte geavaheaddji beassá ohcat mearrádusa.
- Jus lea fáhkka dárbu dulkonbálvalussii, de sáhtta diŋgot dulkoma birra jándora, telefonnummaris 99 48 18 10.
- NAV:as lea nuvttá telefonbálvalus mii fállá sihke čáladulkoma ja mearkagielladulkoma. Eanet dieđuid gávnnat: nav.bildetolketjenesten@nav.no dahje iežat báikkálaš NAV veahkkeneavvoguovddážiš.
- Govvadulkonbálvalusa mearkagielladulka lea olámuttus buohkaide neahttalohki bokte mobiillas, neahttabreahtas dahje PC:s mas lea kámara, dán liŋkka bokte: <https://video.nav.no/webapp/#!/?conference=sip@bildetolk.no>
- IMDi našunála dulkaregistara sáhtta geavahit dárkkistit dulkka gelbbolašvuoda. Geahča [Našunála dulkaregistara](#) (*tolkeregiesteret.no, dárogillii*)

Praktihkalaš bealit maid ferte váldit vuhtii dulkondilálašvuodas

- Mearkagielladulkoma oktavuodas lea vuogas ahte dulka čohkká dearvvašvuodabargi bálddas dahje veaháš su maŋábealde, nu ahte pasieanta sáhtá geahččat sihke ságastallanguoibmái ja mearkagielladulkii nu ii dárbbáš doarrás geahčestit.
- Lea dehálaš sihkkarastit ahte lea čuovga mii dahká ahte son gii lea bealjeheapme dahje geas lea gullováddu oaidná dulkka čielgasit.
- Jus lea sáhka čáladulkomis, de ferte čielggadit gokko čohkká. Dávjá háliida pasieanta dalle čohkkát dulkka bálddas vai oaidná šearpma.
- Jus pasieanta lea bealjehisčalmmeheapme gii geavaha taktiila dulkoma, de ferte čielggadit mo ságastallan galgá čađahuvvot. Dulka ferte leat fysalaš oktavuodas bealjehisčalmmehis pasieanttain dahje geavaheddjiin.
- Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus berre váldit vuhtii gullováttu, ja ovdamearkka dihte bearráigeahččat ahte gullováttot pasieanttat eai biddjo báikkiide gos lea riedja, mii sáhtá dagahit gulahallama eanet hástaleaddjin.
- Čála sáhtá leat váttis sidjiide geat leat bealjeheamit, sihke sidjiide geain lea sisafárrejeaddji duogáš ja daidda geat leat riegádan Norggas.
- Mearkagiella ii leat riikkaidgaskasaš. Unnitlogugielat bealjehis dahje gullováttot sisafárrejeaddjit ja báhtareaddjit geat leat leamaš Norggas oanehis áiggi ja geat eai leat oahppan dárogiel mearkagiela, sáhttet ávkkástallat guluhis/bealjehis dulkain gii ovttasbargá mearkagielladulkain geas lea gullu.
- Ságastallan dulkka bokte váldá guhkit áiggi go ságastallan dulkoma haga, vaikko lea simultánadulkon. Danne berret várret eanet áiggi ja dingot dulkka olles áigái. Lágidit nu ahte mearkagielladulka dahje čáladulka lea mielde olles konsultašuvnnas.

Dulkabálvalusaid dingon bealjehis olbmuide, gullováttot olbmuide ja bealjehisčalmmehemiide

Dat gii fállá dearvvašvuoda- ja dikšubálvalusaid, galgá maid gokčat dulkagoluid mat čuvvot bálvalusa fuolahangeatnegasvuoda. Geahča maid: Dearvvašvuoda- ja dikšubálvalusat galget fuolahit dulkabálvalusaid ruhtadeami mat leat dárbbášlaččat fállat dohkálaš bálvalusaid.

[Láhkaásahusas dulka- ja mielčuovvuveahkkedoarjaga birra bealjehisčalmmehemiide ja láhkaásahusas dulkonveahkkedoarjaga birra olbmuide geain leat gullováttut](#), leat sierra njuolggadusat dulkonbálvalusa mávssuid birra. Álbmotoadjolága 5. kapihttala vuodul addojuvvo doarjja dárbbášlaš dulka- ja mieđušteaddjeveahkkái vai sáhtá oažžut dearvvašvuodabálvalusaid, gč. namuhuvvon guovtti láhkaásahusa 1. § goalmát lađđasa e-bustáva.

Dárbbášlaš dulkabálvalusaide poliklinihkalaš iskkadeamis ja dikšumis maid dearvvašvuodaásahus fállá , addo dattetge doarjja álbmotoaju bokte, gč. namuhuvvon guovtti láhkaásahusa 1. § goalmát lađđasa e-bustáva.

Kapihtal 2

Duogáš, metoda ja mannolat

Duogáš

Našunála bagadus láchkii ja lánkaásahussii, mas leat ávžžuhusat dulkonbálvalusaid diŋgomii ja geavaheapmái dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusas, lea ráhkaduvvon 2022 dulkonlága vuodul ja jagi 2011 bagadusa «Bagadus gulahallat dulkka bokte dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid jodiheaddjiide ja bargiide» ođasmahttima vuodul.

Dearvvašvuodadirektoráhtta lea 2023:s ja 2024:s čađahan kampánjjaid dulkageavaheami birra dearvvašvuodabálvalusain, mat leat oaivilduvvon álbmogii, dearvvašvuoda- ja fuolahusbargiide ja dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa jodiheaddjiide.

Bagadusa ulbmil

Bagadus ja rávvagat leat ráhkaduvvon veahkehit:

- ahte dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus deavdá dulkalága ja dearvvašvuodalágaid gáibádusaid mat gáibidit ahte gelbbolaš dulkka geavahepmi lea muhtun diliin dárbbalaš vai sáhttá fállat dohkálaš dearvvašvuodaveahki ja dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid.
- ahte lea buorre gulahallan dearvvašvuoda- ja fuolahusbargiid ja pasieanttaid/geavaheddjiide ja oapmahaččaid gaskkas.
- ahte bálvalusat ráhkadit njuolggadusaid dasa mo diŋgot dulkka ja geavahit dulkka buot osiin dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusas, dulkalága vuodul.
- ahte leat dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat olbmuide geat dárbbasit heivehuvvon gulahallama dulkka bokte. Dát guoská sámegielat olbmuide, olbmuide geat leat bealjeheamit, geain leat gullováttut dahje leat bealjehisčalmmeheamit, ja olbmuide geain lea minoritehtagielladuogáš ja geain lea váilevaš dárogielmáhttu.

Ulbmiljoavku/ulbmiljoavkkut

Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat vuoddo- ja spesialistadearvvašvuodabálvalusas; jodiheaddjit ja bargoveahka.

Viidodat ja ráddjen

- Rávvagat mat čujuhit movt dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus sáhtta deavdit dulkalága gáibádusaid ja guoskevaš dearvvašvuodalágaid, mat gusket heivehuvvon gulahallamii ja dohkálaš dearvvašvuodaveahkkái.
- Rávvagat eai guoskka teknologalaš čovdosiidda, dingonvuogádagaide dahje čovdosiidda movt duodas oažžut dulkonbálvalusaid buot guoskevaš gielaide.

Definišuvnnat

- Minoritehtagiella: “Giella mii lea muhtun servodaga smávit joavkkuid vuosttašgiella, omd. sámiid, kvenaid dahje iešguđet joavkkuid main lea sisafárrejeaddji duogáš ”[Ord og uttrykk – språklige minoriteter i opplæringen – NAFO \(oslomet.no\)](#)Sánit ja dajaldagat – gielalaš unnitlogut oahpahusas – NAFO (oslomet.no) (*dieđut leat dárogillii*)
- *Minoritehtagielat*: “Olmmoš gii hupmá giela mii lea servodaga unnit joavkkuid vuosttašgiella” [Ord og uttrykk – språklige minoriteter i opplæringen – NAFO \(oslomet.no\)](#)ánit ja dajaldagat – gielalaš unnitlogut oahpahusas – NAFO (oslomet.no) (*dieđut leat dárogillii*)
- Sámegielat: "olmmoš gii hupmá sámegiela" [samiskspråklig - Det Norske Akademis ordbok \(naob.no\)](#)Sámegielat - Norgga Akademiija sátnegirji (naob.no) (*dieđut leat dárogillii*)
- Olbmos gii lea bealjeheapme váilu measta buot dahje ollásii gullu [hørselshemning - Store norske leksikon \(snl.\)](#) gulanválttisvuhta - Store norske lexikon (snl.) (*dieđut leat dárogillii*)
- Olbmos geas leat gullováttut lea molsašuddi dássi gullamis. Kategorijas leat sii geain leat gaskaboddosaš gullováttut ja sii geat leat oalát bealjeheamit [hørselshemning - Store norske leksikon \(snl.\)](#) gulanválttisvuhta - Store norske lexikon (snl.) (*dieđut leat dárogillii*)
- Bealjehisčalmmehis olbmos lea sihke heajos oaidnu ja heajos gullu ([bealjehisvuhta - Store medisinske leksikon \(snl.no\)](#)) (*dieđut leat dárogillii*). Dat iešguđetlágan variašuvnnat sáhttet leat juogo riegeameis juo dahje manjel ožžon.
- Dulka: Dulka bargá dan ovdii ahte olbmot geat eai huma seamma giela galget sáhttit ipmirdit guđet guimmiideaset. [Dulka | Utdanning.no](#) (*dieđut leat dárogillii*)
- Hupmangielladulka: Hupmangielladulka jorgala njálmálaš dieđuid guovtti hupmangiela gaska (omd. dáro-, eaŋgals-, arábagillii). [Dulka | Utdanning.no](#) (*dieđut leat dárogillii*)
- Mearkagielladulka: Mearkagielladulka jorgala hupmangiela ja mearkagiela gaskkas, vejolaččat sierra mearkagielaide gaskkas dahje gielalaš molsašuvvamiid gaskkas go dat lea dárbašlaš. Máilmmis leat máŋga mearkagiela, ja maid riikkaidgaskasaš mearkagiella. Norggas lea dá báleamos dulkot dárogieles ja norgalaš mearkagiela gaskkas. Gávdnojit maid máŋga eará dulkonmetoda, ja dat geavahuvvojit soahpama mielde suinna gii lea bealjeheapmi, čalbmeheapmi dahje geain lea heajos gullu."
- Dulkon: Dulkon hupmangielas čálagillii. Dávjá geavahuvvo dat olbmuid geat ollesolmmožin leat šaddan guluheapmin ja eai máhte mearkagiela. Ollugat geat leat ožžon gulluhástalusaid nuorran, geavahit maiddái čállinjorgaleaddji.
- Taktiela mearkagiella: Dulka gulahallá giehtagiela vehkiin vai bealjeheamit dan ipmirdit.
- Gáiddusdulkoma šearpma bokte: Dulkon dáhpáhuvá nu ahte dulka lea šearpmas eará báikkis, ja ovdamearkka dihte pasieanta ja doavttir leaba seamma lanjas.

Normeremiid dásit

Ná adnojit doahpagat "galgá" "berre" ja "sáhtta" teavsttas normerendási čujuheamis:

- "galgá" geavahuvvo go sisdoallu lea muddejuvvon lágas dahje lánkaásahusas, dahje go ávžžuhus/ráva lea nu čielgasit fágalaččat vuodustuvvon ahte lea hárve dohkálaš ahte ii čuovo rávvaga
- "berre" dahje "ávžžuha" lea nana ávžžuhus/ráva mii guoská eatnasiidda
- "sáhtta" dahje "evttoha" lea láivves ávžžuhus/ráva mas iešguđetlágan válljemat sáhttet leat riehta

Rievtálaš mearkašupmi

Dearvvašvuodadirektoráhtta galgá ovddidit, gaskkustit ja bajásdoallat normerejuvvon buktagiid, namalassii nationála fágalaš njuolggadusaid, nationála bagadusaid, nationála fágalaš ráđiid ja pasieantamannolaga, mat dorjot daid mihtomeriid, mat leat biddjojuvvon dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalussii.

Nationála ávžžuhusat ja rávvagat galget vuodđuduvvot buori geavada máhttui ja galget váikkuhit doaimma ja bálvalusaid joatkevaš buorideapmái, gč. [spesialistadearvvašvuodabálvalusláhka § 7-3](#), [dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusláhka § 12-5](#) ja [álbmotdearvvašvuodaláhka § 24](#). Lea jodihangotti ovddasvástádus fuolahit ahte rávvagat ja neavvagat mat leat našunála fága njuolggadusain, fágalaš ráđiin ja bagadeddjiin heivehuvvojit doibmii, gč. [Lánkaásahus dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa jodiheami ja kvalitehta ovddideami birra \(lovdata.no\)](#).

Nationála fágalaš njuolggadusat, ráđit ja bagadusat leat mielde addimin bealuštangáibádusa, vaikke rávvagat eai leat njuolga rievttálaččat čadnon. Dearvvašvuodadirektoráhtta ávžžuhusat/rávvagat leat fágalaččat normerejuvvon válljemat mat oaivvildit ovddidit kvalitehta, buori geavada ja ovttalárganvuoda bálvalusas almmuhanáiggi rájes. Jus bálvalusat válljejit eará vuogi go dat mii lea ávžžuhuvvon, de berre dat leat vuodustuvvon konkrehta ja dohkálaš árvoštallamiin mat duodaštuvvojit, geahča [Pasieantajournála lánkaásahusa § 6 bustávva g](#).

Rávvagiid ja rávvagiid nationála fágalaš njuolggadusain, fágalaš ráđiid ja bagadeddjiid ferte áddet vuodđodearvvašvuodabálvaluslágaid geatnegasvuodaid ja vuoigatvuodaid ektui. Dearvvašvuodabargiid guovddáš barggut leat fuolahit dohkálaš bálvalusa, jávohisgeatnegasvuoda dokumentašuvdna geatnegasvuoda ja dieđihangeatnegasvuoda. Dasa lassin galget pasieanta- ja geavaheddjiidvuoigatvuodat fuolahuvvot, earret eará vuoigatvuohta oazžut dieđuid ja mielváikkuheami ja njuolggadusat miehtama birra oazžut dearvvašvuodabálvalusaid. Gulahallan ferte heivehuvvot vuostáiváldi eavttuide agi, láddama, vásáhusaid ja kultur- ja gielladuogáža ektui jna.

Guoskevaš njuolggadusat (várdde eret normatiiva almmuhusaid)

[Láhkaásahus pasieantajournála birra \(pasieantajournálahkaásahus\) - Lovdata/Forskrift om pasientjournal \(pasientjournalforskriften\) - Lovdata](#)

[Láhka gielddaid dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid birra jna. \(dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusláhka\) - Lovdata/ Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. \(helse- og omsorgstjenesteloven\) – Lovdata](#)

[Láhka spesialistadearvvašvuodabálvalusaid birra jna. \(spesialistadearvvašvuodabálvalusaid láhka\) - Lovdata/ Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. \(spesialisthelsetjenesteloven\) - Lovdata](#)

Dearvvašvuodadirektoráhta rollat, ruhtadeapmi ja gulaskuddan

[Dearvvašvuodadirektoráhta](#) lea fága- ja eiseválddeorgána mii gullá Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta vuollái. [Čielggadaninstruksa \(lovdata.no\)](#) bidjá gáibádusaid stáhtalaš čielggadusaide, dás maiddá normerejeaddji buktagiidda. [Čielggadaninstruvssa bagadusas \(dfo.no\)](#) lea bagadus ja dárkileappot čilgehus stáhtalaš čielggadusaid birra.

Dearvvašvuodadirektoráhta lea stáhtalaš eiseváldi mii ruhtaduvvo ollásit stáhtabušehta bokte. Go fágaolbmot ja klinihkkabargit bovdejuvvojit searvat bargojoavkkuide ja referánsajoavkkuide, de lea váldonjuolggadussan ahte ii addojuvvo buhtadus oassálastimis, jus olmmoš lea almmolaš bargi. Dearvvašvuodadirektoráhta buhtadusvuohki vuodduuvvá Stáhta bargiidgiehtagirji bagadeaddji mearrádusaide, muhto dás leat dárkileappot ja dievasmahtti mearrádusat mat leat heivehuvvon Dearvvašvuodadirektoráhta dárbbuide oažžut olgguldas veahki.

Máhttovuđot lahknanvuohki

Našunála ávžžuhusain ja rávvagiin lea máhtovuđot lahknanvuohki. Dat mielddisbukta ahte dutkangirjálavuohta, klinihkalaš vásáhusat ja geavaheddjiid vásáhusat systemáhtalaččat árvvoštallojuvvojit dan ektui makkár sávaldagat ja sávatmeahtun váikkuhusat dihto doaibmabijus leat (bagadus máhttovuđot njuolggadusaid ovddideapmái, 2012) (*Veileder for utvikling av kunnskapsbaserte retningslinjer, 2012, dárogillii*). Dain surggiin main lea gávdnon unnit dutkanvuđot máhttu ja/dahje gos lea unnit sirdinárvu riikkaidgaskasaš dearvvašvuodabálvalusas norgalaš dearvvašvuodabálvalussii, de lea klinihkalaš máhttu ja geavaheaddjimáhttu eanet deattuhuvvon.

Dán bagadusas čujuhuvvo áššáigulleaš njuolggadusaide ja diehtujuohkimii Integreren- ja

máŋggabealatvuodadepartemeantta neahttasiidduin, mii lea fágaeiseváldi dulkonsovggis, ja NAV:ii, mas lea ovddasvástádus dulkonbálvalusaide bealjemihemiide, olbmuid geain leat gullováttut ja bealjemihčalmhemihemiide. Dasa lassin lea bargojoavku veahkehan áigeovuodilis gelbbolašvuodain, klinihkalaš- ja geavaheaddjivásáhusain, ja lea maid evttohan áigeovuodilis girjjálašvuoda. Dán oktavuodas ii leat dahkkojuvvon systemáhtalaš guorahallan áššáiguoskevaš dutkamis.

Bargovuohki ja oassálastit

Dearvvašvuodadirektoráhta lea jodihan barggu ja ožžon árvalusaid govdadit čohkkejuvvon bargojoavkkus.

Siskkáldas prošeaktajoavku

Prošeaktajodiheaddji: Gro Saltnes Lopez, seniorráđdeaddi, servodatdearvvašvuoda ossodat, Dearvvašvuodalahkaossodat
Erenoamášráđdeaddi: Caroline Hodt-Billington, normerenossodat /avdeling normering

Olgguldas bargojoavku

Paulina Slusarszyk, dulka ja Norgga dulkasearvvi jodiheaddji/tolk og leder av Norsk tolkeforening

Alisa Ye Bjarkø, dulka/tolk, Norsk tolkeforening stivra
Mariann Eidberg, jodiheaddji/leder, Tolkene i Akademikerforbundet
Signhild Nilsen, seniorráđdeaddi, IMDi, tolkeseksjonen
Thomas Petter Ekhaugen, jodiheaddji, Tolkentralen, Oslo universitetssykehus
Thor Indseth, ossodatdirektevra, Folkehelseinstituttet, enhet for migrasjonshelse
Mari Bakken Standnes, Sykepleierforbundet; faggruppe for Migrasjonshelse og flerkulturell sykepleie
Jessica Harnischfeger, psykologiijaspesialista, RVTS Øst, Norsk psykologforening
Linda Charlotte Grunnreis, Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji, Pasient- og brukerombud Telemark
Marit Alver-Jacobsen, Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji, Pasient- og brukerombudet Innlandet
Andrea Kagge Wister, psykologaspesialista, Akershus universitetssykehus
Hege Linnestad, seniorráđdeaddi, Akershus universitetssykehus
Jan Joakimsen, Hørselshemmedes landsforbund jodiheaddji
Karin Andvig, Landsforbundet for kombinert syns og hørselshemmede/døvblinde jodiheaddji
Mariann Jeppestøl Eriksen, NAV Oslo veahkkeguovddáža ossodatjodiheaddji
Adriana Fjellaker, Norges døveforbund ráđdeaddi
Anne Mette Dahl, álbmotdearvvašvuodadivššár, rådgiver, helseetaten, Oslo kommune
Rita-Alise Porsanger-Moen, Davvi dearvvašvuoda RHF prošeaktajodiheaddji
Hulya Taspinar, geavaheaddjiovdasteaddji, brukerrepresentant minoritetsspråklige, erfaring med tolkede samtaler, Trondheim

Habilitehta

Bargojoavkku lahtut leat deavdán Dearvvašvuodadirektoráhta habilitiehtaskovi.

Joavku lea buktán cealkámušaid mat guoskkahit sámi kultuvrra, boazodoalu, eanadoalu ja sámi ealáhusaid muđui. Eai leat gávdnon makkárga beroštusat mat váikkuhit searvama bargui.

Lea hárvve ahte oasseváldit čuldojuvvojit Dearvvašvuoda direktoráhta njuolggadusovddideamis bealálašvuoda geažil. Dearvvašvuodadirektoráhta háliida ahte leat olbmot geain lea iešguđetlágan gelbbolašvuoha mielde barggus, ja ahte sii leat mielde digaštallamin mat sáhttet leat mielde ovdánahttime fága. Bargojoavkkus lea fágalaš ovtamielálašvuoha, muhto eai leat jienastan. Vejolaš soahpameahttunvuodát namuhuvvojit dás metoda- ja mannolat kapihttalas. Loahpalaš buvttá mearriduvvo dearvvašvuodadirektevrras.

Gáldut

Bagadusat máhttovuodđuduvvon njuolggadusaid ovddideapmái. (2012). (IS-1870). Oslo:

Dearvvašvuodadirektoráhta. Geavahuvvon čujuhusas

[https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/utvikling-av-kunnskapsbasotet-](https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/utvikling-av-kunnskapsbasotet-retningslinjer)

[retningslinjer](https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/utvikling-av-kunnskapsbasotet-retningslinjer)